

Backsvalan i Västblekinge 1978-2011

Thomas Nilsson

Under de senaste dryga 30 åren har backsvalans status som häckfågel i Västblekinge följts. Inventeringar har utförts 1978, 1982, 1985, 1990, 1995, 1999, 2003 (riksinventeringsart i SOF:s regi; Bengtsson 2004) samt 2011.

Metodik

Samtliga under de senaste dryga 30 åren kända kolonierna i Västblekinge har besökts under häckningstid (samt har även givetvis nya kolonier eftersökts). Antalet bohål har räknats, samt har en allmän koll gjorts om antalet sedda fåglar kan tänkas motsvara att ca 2/3 av bohålen skulle vara besatta; ett förhållande som använts vid tidigare inventeringar, såväl här som på andra håll i landet.

Resultat

Under 2011 inräknades 994 bohål (ca 670 par), fördelade på elva kolonier (se tabell 1). Jämfört med de två senaste inventeringarna, 1999 och 2003, innebär det en minskning jämfört med 1999, men ett tämligen oförändrat antal jämfört med den senare. År 1999 inräknades 1180 bohål (ca 840 par) fördelade på elva kolonier respektive 2003 års 917 bohål (ca 670 par) fördelade på tolv kolonier. Blickar vi däremot tillbaka till första hälften av 1990-talet låg antalet par ungefär på det dubbla (Nilsson 2000).

Största kolonier under årets inventering var de vid Hålabäck, Gammalstorp med 400 bohål (ca 270 par) och Elleholm 350 bohål (ca 235 par). Förstnämnda koloni har nu återtagit sin storlek från 1980-talet efter en lång dålig period, bl a

*Backsvala vid bo i kolonin i Torarp.
Foto: förf.*

Fåglar i Blekinge 3/11

Sölvesborg	1978	1982	1985	1990	1995	1999	2003	2011
Tredenberg	0	0	0	0	1 (-96)	0	0	0
Sölve grustag	110	469	320	214	275	260	174	47
Sölve miljöstation	0	0	0	0	43 (-97)	10	0	2
Grustag N Sölve	0	0	0	0	0	0	89	0
Gummarp	0	0	0	18 (-94)	0	0	0	0
Jockarp	75	40	9	0	0	0	0	0
Skvaltån	300	201	84	0	23	0	13	268
Mjällby	0	0	0	0	0	0	0	20
Lörbyskog	200	301	134	335	254	234	67	0
Olofström								
Ljungryda	60	27	87	33	100	90	53	20
Brostugan	25	0	0	0	0	0	0	0
Centrum	50	0	0	0	0	0	0	0
Agrasjön	0	7	0	0	0	0	0	0
Flygfältet	0	7	0	0	0	0	0	0
Slagesnäs	20 (-81)	21	0	0	0	0	0	0
Väghult	0	2	0	0	0	0	0	0
Hemsjö	40	100	64	3	0	0	0	0
Karlshamn								
Elleholm	75 (-81)	20	0	33	298	74	70	234
Mörumsdammarna	15	0	0	0	0	0	0	0
Forsbacka	0	10	0	0	0	0	0	0
Åkroken	0	7	54	40	107	33	25	0
Rosendala	25 (-79)	0	23	0	0	0	0	0
Vittskövle	0	0	0	27	0	0	0	0
Tången	20	20	0	0	0	0	0	0
Ekeberg	0	0	0	0	0	17	27	20
Danstorp	50	33	2	23	0	0	20	8
Ljungbackasjön	10	0	0	0	0	0	0	0
Torarp	200	268	74	167	67	33	0	20
Tostarp (travet)	0	0	0	87 (-94)	0	0	0	0
Rå	0	0	5	167	134	33	17	20
N:a Ebbarp	20 (-80)	0	7	84	27	27	11	0
Oxhaga	0	0	0	0	0	0	107	10
Sternö stenbrott	0	0	3	4	0	0	0	0
Sternö vindhamn	6 (-80)	0	0	0	0	0	0	0
Tararp	25 (-79)	0	0	0	0	0	0	0
Nötabråne	0	134	0	0	10	30	0	0
S:a Hoka	0	27	14	0	0	0	0	0
Norrefors	50	117	73	137	0	0	0	0
Dalsfors	100	201	0	50	0	0	0	0
Letesmåla	0	27	0	0	0	0	0	0
Svartasjö	10	0	0	0	0	0	0	0
Antal kolonier	22	21	15	16	12	11	12	11
Antal par	1486	2039	953	1422	1339	841	673	669

stod lokalen tom vid inventeringarna 1990 och 1999. Bland övriga positiva nyheter kan nämnas den nyfunna lokalen i Mjällbys västra utkant (ca 20 par). Då den lilla kolonin är belägen i en jordhög hos en grävfirma, kan man dock kanske misstänka att den endast kommer att vara av tillfällig karaktär. Landskapsförbättrande åtgärder vid Danstorp har inneburit att backsvalan kommit tillbaka till lokalen efter några tomma år mellan inventeringarna, så även mindre strandpipare. Som plus kan också nämnas att den tidigare stora kolonin vid väg 29 i Torarp på senare år återuppstått, om än i liten skala.

Kontinuerlig minskning och försvinnande har fortsatt på flera lokaler där täktverksamheten har upphört eller är på väg att upphöra. Pliktskyldigast har någon bovägg sparats, men då dessa brinkar inte underhålls, rasar de kvickt ihop och vegetation börjar sprida sig längs boväggen. Således har den tidigare stora kolonin vid Råå (exempelvis 170 par 1990) nu krympt till 20 par. Vidare har kolonierna vid Lörby grustag (som mest ca 335 par 1990) och Åkroken (som mest ca 110 par 1995) helt försvunnit. Kolonin i Sölve grustag är endast en spillra av sin tidigare glans (max ca 470 par 1982), nu återstår ca 40 par. Omstrukturering av arbetet vid Oxhaga har inneburit att också denna stora koloni (bl a 200 par 2006) har minskat, nu återstår endast ca 10 par.

Även Olofström kommuns enda koloni vid Ljungryda har fortsatt att minska. Som mest har här funnits kring 200 par, nu återstår ett 20-tal.

Biotopval

Av 2011 års elva kolonier är sju belägna i grustag, två i stenbrott samt två i jordhögar.

Av samtliga 41 kända häckplatser 1978-2011 har 26 (63%) funnits i grustag, åtta (20%) i tillfälliga jordhögar, fyra (10%) i stenbrott, två (5%) i sågspånshögar och en (2%) i en strandbrink (1 par Tredenberg 1996).

Sistnämnda lokal är en av få i Västblekinge där häckning inte skett i miljöer skapade av människan. Detta finns annars endast känt från Vilshultsån ca 3 km N Olofström, där häckade 10-talet par i strandbrinkarna, åtminstone kring mitten av 1960-talet (A. Lindoff, muntligen).

En annan udda häckplats som kan vara av intresse att nämna är känd från Kastellet i inloppet till Karlshamn; ”En backsvalekoloni om 20 individer har i årtal grävt sina tunnlar i östra vallen” (Hanström 1957).

Slutord

Jämfört med de senaste sammanställningarna kan man ana lite optimism för backsvalan. Minskningen har inte fortsatt av vare sig antalet par eller antalet kolonier. Dock är arten helt utelämnad till människans aktiviteter. Antalet grustäkter är starkt reglerat. Våra grusåsar skyddas av naturvårdslagar och några nya täkter kommer knappast att uppstå. Numera kommer byggnadsmaterialet istället från bergtäkter och dessa högar av stenmjöl i täkterna har visat sig väl tjäna som boplatser för backsvalan.

Ytterligare några grustäcker kommer säkerligen att avslutas inom de närmaste åren. Direktivet att spara en bovägg för backsvalan har visat sig helt meningslöst. Redan efter ett par år har den tänkta boväggen rasat samman och är obrukbar för backsvalan. Ett slående exempel på detta är Lörby gustag, där boväggen snabbt rasade efter nedläggning av driften och backsvalan är nu borta! Minns jag rätt fick väl NCC dessutom ”Nötväcken” för sin insats här!

Slutligen **tackas** Mats-Åke Persson och Rolf Håkansson för hjälp med inventering i respektive kommuner.

Del av bovägg vid Hålabäck. Foto: förf.

Hur många bohål finns på bilden? Uppskatta och kolla på baksidan av tidskriften!

Referenser

Bengtsson, K. 2004. Backsvalan i Sverige – resultat av riksinventeringen 2003.

SOF 2004. *Fågelåret 2003*. Stockholm.

Hanström, F. 1957. Natur kring Karlshamn. *Natur i Blekinge*, sid 276-288.

Nilsson, T. 2000. Backsvalan i Västblekinge 1978-1999. *Fåglar i Blekinge* 36: 46-48.

Nilsson, T. 2003. Backsvalan i Blekinge – Resultat av inventeringen 2003. *Fåglar i Blekinge* 39: 102-106.

Thomas Nilsson, Stenhagsvägen 14, 374 33 Karlshamn